

VN/32997/2025

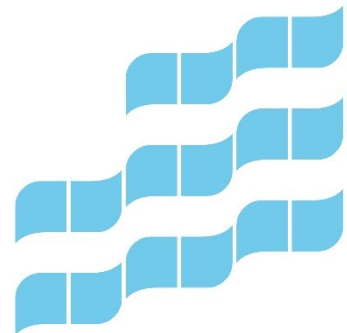
Tampereen kaupungin lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 10 ja 11 §:n kumoamisesta sekä laiksi Kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Tampereen kaupunki kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä, joka koskee tiedonhallinnasta annetun lain 10 ja 11 §:n kumoamista sekä laiksi kansallisarkistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta. Esitysluonnoksessa ehdotetaan tiedonhallintalautakunnan lakkauttamista. Jatkossa tiedonhallinnan ohjaustoimia tulnaisiin kohdistamaan virkatyönä vaikuttavimmille alueille ministeriön käytettävissä olevan resurssin mukaan. Lisäksi Kansallisarkistolle esitetään toimivaltaa edistää informaatio-ohjauksen keinoin tiedonhallintalain lain 21 §:n mukaista tietoaaineistojen säilytystarpeen määrittämistä.

Tampereen kaupunki ei kannata esitystä tiedonhallintalautakunnan lakkauttamisesta. Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan esitysluonnoksessa kerrotut perustelut eivät ole riittäviä lautakuntamallista luopumiseksi. Tampereen kaupunki toteaa, että tiedonhallintalautakunnan ohjaustoimet ovat olleet vaikuttavia, laadukkaita, ajantasaisia ja aidosti hyödyllisiä. Esitetyt kustannussäästöt ovat huomattavan pieniä huomioiden toiminnasta saatava laaja hyöty julkishallinnon toimijoille ja niiden sidosryhmille tiedonhallintalain vaatimusten täyttämiseksi. Lautakuntamallin lakkauttamisen myötä tiedonhallinnan kokonaisohjauksen ja soveltajien keskinäinen vertikaalinen ja horisontaalinen vuorovaikutus poistuisi tai tulisi huomattavasti vähenemään. Tämä tulee haastamaan valtiovarainministeriön tosiasiallisia mahdollisuuksia tunnistaa ne vaikuttavimmat ohjauskokonaisuudet, joita julkishallinnon kentällä aidosti tarvitaan. Tampereen kaupunki pitää välttämättömänä, että kuntien vaikuttamismahdollisuuksien säilymisestä huolehditaan myös jatkossa ja pyytää kiinnittämään huomiota lausunnossaan esiin nostettuihin kohtiin.

Tarkemmat perustelut

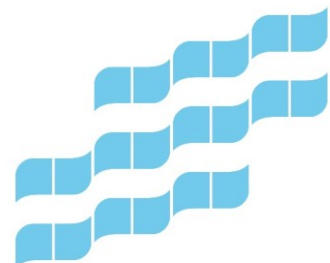
Esitysluonnoksessa tiedonhallintalautakunnan lakkauttamisella arvioidaan olevan välillisesti vähäisiä määräaikaisia vaikutuksia viranomaisille, jotka ovat hyödyntäneet tiedonhallintalautakunnan palveluja ja tuotoksia. Vähäisyyttä perustellaan osin tiedonhallintalautakunnan vuoden 2025 selvityksen tuloksilla. Selvityksessä ei kuitenkaan ilmene vaikutusten vähäisyys, vaan tieto siitä, että viranomaiset eivät ole pystyneet arvioimaan tiedonhallintalautakunnan toimenpiteiden vaikutuksia resurssitarpeeseen. Tampereen kaupungin näkemys on, että viranomaisilla ei ole ollut kokemusta siitä, minkälaista resurssia tiedonhallintalain soveltaminen olisi edellyttänyt ja kuinka

viranomaiset olisivat kyenneet lain vaatimukset täyttämään ilman tiedonhallintalautakunnan vahvaa tukiroolia. Hyödynnettäviä aineistoja, tilaisuuksia ja muuta tukea on ollut käytettävissä lain voimaantulosta alkaen. Lisäksi toimintaan on osallistettu ja siinä on kuultu julkisen sektorin eri toimijoita. Arvioitaessa tiedonhallintalautakunnan toiminnan vaikutuksia tulisi painottaa enemmän sen toiminnasta saatavilla olevaa tietoa, mikä indikoi esitysluonnoksenkin mukaan koettua hyötyä.

Esitysluonnoksessa lautakuntamallille nyt ehdotettavia vaihtoehtoja, työryhmä- ja neuvottelukuntia, ei koettu tiedonhallintalain esitöiden (HE 284/2018) perusteella riittävän tehokkaaksi järjestämistavaksi toimintaympäristön nopean muuttumisen vuoksi. Tiedonhallintalain esitöissä lautakuntamalli esitettiin tarkoituksenmukaiseksi ja joustavaksi tavaksi järjestää monialainen asiantuntijatyö ja huolehtia eri näkökulmien huomioon ottamisesta ja perusoikeuksien edistämisestä tiedonhallinnassa. Lautakunnan toiminnan valmistelun edellyttämä työmäärä arvioitiin katettavaksi silloisiin suosituksiin käytetyistä resursseista sekä suositustoimintaan varatuista määrärahoista. Perusteluna lautakuntamallille oli tarve yhdestä viranomaisesta, joka keskittyisi koko julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämiseen ja ohjaukseen. Perusteluissa tunnistettiin se tosiasia, että tiedonhallinta perustuu monialaiseen asiantuntijoiden ja useiden viranomaisten väliseen yhteistyöhön tiedonhallintayksiköissä. Tiedonhallintalautakunnan tehtävänä on ollut tiedonhallinnan menettelyjen yhtenäistämisen, julkisuusperiaatteen toteuttaminen sekä tiedonhallinnan sääntelyn toimeenpanon ja noudattamisen tehostaminen. Lautakuntamallin perusteluissa nojattiin myös ylimpien lailisuusvalvojien ratkaisuihin ilmenneisiin tarpeisiin. Tampereen kaupungin näkemys on, että em. perustelut ja tarpeet ovat edelleen olemassa.

Tiedonhallintalautakunta on ollut ainoa kokoava toimija tiedonhallintaan liittyvän ohjauksen pirstaloituneessa kentässä. Lautakuntatoimintamallin poistuminen voi huonoimmassa tapauksessa tarkoittaa monialaisen ja hallinnon eri tasot tuntevan asiantuntijaresurssin hyödyntämättä jättämistä. Myös kunnista on osallistuttu aktiivisesti lautakunnan työhön ja lausuttu valmistelluista suosituksista. Tampereen kaupunki esittää huolensa tiedonhallinnan käytäntöjen yhtenäistämisen ja siihen liittyvän yhteistyön jatkuvuudesta tehtävän siirtyessä virkamies-työhön valtiovarainministeriön ohjausvastuulle. Suunniteltu muutos kasvattaa riskiä ohjaavien viranomaisten moninkertaiseen työhön ja ohjauksen edelleen pirstaloitumiseen. Esitysluonnoksen mukaan myös tiedonhallintalain soveltamisen opastus ja neuvonta tehtävänä poistuu. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnilta poistuu mahdollisuus saada yhtenäistäviä linjauksia lain tulkinnasta. Tampereen kaupungin näkemys on, että lakkauttamalla tiedonhallintalautakunta menettää sen toiminnan kehittämiseksi kansallisesti jo tehty työ sekä mahdollisuus nähdä lautakuntamallin jatkokehittämisen hyödyt. Tämän näkökulman arviointi ei tule hallituksen esitysluonnoksessa esiin.

Esitysluonnoksen mukaan tietoaineistojen säilytysaikojen määrittämisen tehtävästä vastaisi jatkossa Kansallisarkisto. Esitysluonnoksessa todetaan, että resurssit tähän tehtävään saataisiin uudelleen allokoimalla Kansallisarkiston olemassa olevia resursseja. Samaan aikaan kuitenkin suurin osa lautakunnalle kentältä tulleista yhteydenotoista koskee juuri säilytysaikoja. On hyvin epätodennäköistä, että Kansallisarkisto voisi suoriutua tästä tehtävästä ilman lisäresursseja, varsinkin kun ottaa huomioon, että säilytysaikojen määrittäminen alkuperäiseen käyttötarkoitukseen on erilaista toimintaa kuin tutkimuksellisesti tärkeiden ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden aineistojen poiminta. Lisäksi huomattava osa tiedon elinkaarenhallintaan liittyvistä asioista on muuta kuin perinteistä säilytysaikojen ohjaamista, joten Kansallisarkistolle suunniteltu informaatio-ohjaus ei sellaisenaankaan olisi riittävää. Sinällään on tärkeää, että esitysluonnoksessa on tunnistettu tarve säilytysaikojen määrittämiselle ja kansallisarkiston rooli siinä. Tehokkaammin resurssit olisivat kuitenkin käytössä jatkamalla tiedonhallintalautakunnan ja Kansallisarkiston yhteistyötä olemassa olevassa mallissa kokonaisuohjauksen huomioiden.

Lisäksi Tampereen kaupungin näkemys on, että kehitettäessä tiedonhallinnan kansallista ohjausta ja arvioitaessa kokonaisuohjauksen tarvetta tulisi huomioida laajemmin siihen liittyvät ilmiöt. Esimerkiksi julkisen sektorin digitaalisen transformaation edellytykset nojaavat tiedonhallinnan järjestämisen kyvykkyyteen. Vaatimusten mukainen tiedonhallinta tukee myös tekoälyn käyttöönottoa ja hyödyntämistä. Valtiokonttorin (2023) tiedolla johtamisen tilaa kunnissa tarkastelleen kypsyystasoselvityksen yksi suositus oli tiedonhallinnan kuvaamisen kehittäminen. Vain yhtenäisillä toimintatavoilla ja tiedonhallinnan kokonaisuuden huomioimisella julkinen sektori voi toimia digitaalisessa ympäristössä tehokkaammin, koska samat vaatimukset koskevat laajasti eri toimijoita ja jokainen tiedonhallintayksikkö on yhä kytkeytyneempi sen toimintaympäristön muihin toimijoihin esimerkiksi tietojärjestelmätoimittajiin.

Huomioiden em. näkökohdat ja lain esitöissä lautakuntamallin perusteeksi esitetyt tarpeet Tampereen kaupunki pyytää vielä tarkastelemaan, miten tosiasiallisesti valtiovarainministeriön suunnittelussa toimintamallissa voitaisiin nämä tarpeet ratkaista. Esitysluonnoksessa viitataan myös siihen, että ohjausmielessä muutos tarkoittaisi paluuta aikaan ennen tiedonhallintalakia. Tämä ei kuitenkaan kuntakentän näkökulmasta pidä paikkaansa, sillä tuolloin saatavilla oli Kuntaliiton apua tiedon elinkaaren hallintaan liittyvissä kysymyksissä.

